

ภูมิคุ้มกันสหกรณ์ที่บกพร่อง

สหกรณ์ในประเทศไทยผ่านประสบการณ์จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในประเทศ และระดับโลกมาอย่างยาวนาน และดูเหมือนว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านั้น แทบไม่ได้มีผลกระทบต่อด้านลบต่อการพัฒนาสหกรณ์อย่างน่าเป็นห่วง ยิ่งไปกว่านั้น หากพิจารณาในเชิงปริมาณ ทั้งจำนวนสมาชิก ปริมาณธุรกิจ และทุนดำเนินงานเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลเริ่มแรกของการทดลองจัดตั้งสหกรณ์แล้ว เราจะเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย แต่ตรงกันข้าม หากมองอีกด้านหนึ่งคือ เชิงคุณภาพ ปัจจุบันกลับพบว่าสหกรณ์บางแห่งอยู่ในสถานการณ์น่าเป็นห่วง

เรื่องที่น่าเป็นห่วงจนมีคนกล่าวขานกันมากที่สุดคือ การทุจริตในสหกรณ์ รองลงมาเห็นจะเป็นเรื่อง ความเสี่ยงที่คนในแวดวงสหกรณ์มองข้ามไปเพราะยังไม่เห็นผลกระทบในปัจจุบันอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น การเพิ่มประเภทเงินกู้ยืม และการขยายระยะเวลาการชำระหนี้ของสมาชิกออกไปเรื่อย ๆ จนหาที่สิ้นสุดไม่ได้ รวมถึงการจัดสรรกำไรสุทธิของสหกรณ์ ที่กำไรสุทธิทั้งหมดจ่ายไปเป็นเงินปันผลตามหุ้นแก่สมาชิก จนไม่เหลือเพียงพอเพื่อใช้สำหรับการพัฒนาสหกรณ์ในอนาคต สิ่งเหล่านี้มักจะจะเป็นไปตามคำเรียกร้องและแรงกดดันจากสมาชิก เช่นเดียวกับเรื่องที่น่าเป็นห่วงอีกอย่างหนึ่งคือ การใช้นโยบายประชานิยมในการบริหารจัดการที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของสหกรณ์ที่ดูเหมือนจะมีมากขึ้น จะเป็นด้วยตามคำร้องขอของสมาชิก หรือตามความต้องการของผู้บริหารเพื่อเอาใจสมาชิกที่ขาดความเข้าใจในแนวคิดของสหกรณ์ก็ตาม สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่ออนาคตและพัฒนาการของสหกรณ์ไทยทั้งสิ้น

คำถามคือ เกิดอะไรขึ้นกับสหกรณ์ไทยในปัจจุบัน จากทรรศนะของผู้เขียนเห็นว่า สิ่งที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเกิดจากความบกพร่องของภูมิคุ้มกันในสหกรณ์ ภูมิคุ้มกันดังกล่าวจะทำหน้าที่เปรียบเหมือนกำแพงปกป้องเหตุภัยต่าง ๆ ที่จะเข้ามาทำร้ายสหกรณ์ทั้งที่เกิดจากปัจจัยภายนอกและภายในสหกรณ์เอง ดังนั้นหากสหกรณ์ไม่สามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองได้อย่างเพียงพอ อาจเป็นไปได้ว่า เราจะเห็นสหกรณ์ในอนาคตประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น และสหกรณ์ออมทรัพย์บางแห่ง ดังที่ปรากฏในช่วงเวลาที่ผ่านมาอีกก็เป็นได้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่สร้างความสูญเสียต่อสมาชิก และสหกรณ์ที่เกิดปัญหาเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงความเชื่อมั่นของสังคมที่มีต่อสหกรณ์ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุดของขบวนการสหกรณ์ไทยก็ว่าได้

คำถามต่อมาคือ เราจะสร้างภูมิคุ้มกันได้อย่างไร แท้จริงแล้วคำตอบนี้มีอยู่ในสหกรณ์เอง นั่นคือการนำหลักการการให้การศึกษาอบรม ซึ่งเป็นหลักการที่กำหนดขึ้นไว้ตั้งแต่การกำเนิดสหกรณ์แรกของโลก และมีการถือใช้มาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับสหกรณ์จึงควรเริ่มต้นด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องสหกรณ์ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่ถูกต้องแก่บรรดาสมาชิก ในฐานะผู้เป็นเจ้าของ ผู้ใช้บริการ และผู้ควบคุมสหกรณ์ คณะกรรมการในฐานะผู้แทนที่ทำหน้าที่เข้าไปบริหารงาน และฝ่ายจัดการในฐานะผู้ให้บริการแก่สมาชิก เหตุผลที่ผู้เขียนให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาอบรมเป็นลำดับแรก เนื่องจากสหกรณ์เป็นระบบคิดที่แตกต่างจากองค์กรโดยทั่วไป บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกคนจึงต้องมีความเข้าใจถึงวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรของตนเองอย่างถูกต้อง แม้ในเวลาใดที่สหกรณ์ต้องเผชิญกับวิกฤติจากสภาพแวดล้อมภายนอก ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และความร่วมมือของทุกคนในสหกรณ์จะช่วยปกป้องผลกระทบจากสิ่งเลวร้ายได้ต่าง ๆ ได้ อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สหกรณ์จึงควรเปิดโอกาสให้สังคมได้รับรู้ถึงระบบคิด และข้อมูลข่าวสารของสหกรณ์ด้วยเช่นเดียวกัน

นอกจากการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่ต้องทำควบคู่ไปกับการให้การศึกษาอบรมคือ การสร้างคุณธรรมและอุดมการณ์สหกรณ์ให้ฝังลึกอยู่ในตัวของบุคคลทุกกลุ่มในสหกรณ์ด้วย ทั้งสองสิ่งนี้ถือเป็นภูมิคุ้มกันอันถาวรที่จะส่งผลต่อพัฒนาการของสหกรณ์ในระยะยาว

ความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระราชบัญญัติสหกรณ์ และข้อบังคับของแต่ละสหกรณ์อย่างเคร่งครัด เป็นภูมิคุ้มกันอีกประการหนึ่งที่เราได้รับการเสริมสร้าง

เช่นการที่กฎหมายสหกรณ์กำหนดให้สหกรณ์ต้องจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีไว้เป็นทุนสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละสิบ ด้วยมีเจตนาต้องการเพิ่มความเข้มแข็งด้านเงินทุนให้แก่สหกรณ์ และสหกรณ์ยังสามารถนำทุนสำรองไปชดเชย การขาดทุนกรณีที่มีปัญหาในการดำเนินงานได้ นอกจากนี้ทุนสำรองยังเป็นทุนที่ไม่มีต้นทุนเงินทุน จึงสามารถ ลดต้นทุนเฉลี่ยของสหกรณ์ให้ต่ำลงด้วย ความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎหมายยังมีอีกหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกันไม่ให้สหกรณ์เผชิญกับความเสี่ยงจากการใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจของคณะกรรมการ มากเกินสมควร

การบริหารงานโดยยึด**หลักการธรรมาภิบาล** เป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่สหกรณ์ไม่อาจละเลยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการบริหารความเสี่ยง เพราะตราบิตที่สหกรณ์ยังต้องดำเนินงานภายใต้ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ไม่อาจคาดการณ์ถึงผลกระทบล่วงหน้าได้อย่างแน่นอน การบริหาร ความเสี่ยงที่เหมาะสมจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการป้องกันและลดผลกระทบจากความเสียหายได้เสมอ

จากที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าภูมิคุ้มกันนั้นมีอยู่บ้างแล้วในสหกรณ์ แต่สหกรณ์ควรเสริมสร้างให้มีเพิ่มขึ้น ตามความสลับซับซ้อนของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การตระหนักถึงความสำคัญและการกำหนด แนวทางการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาของสหกรณ์ จากเหตุการณ์ที่ทำลาย ภาพลักษณ์ของสหกรณ์ในช่วงสองปีที่ผ่านมา ถือเป็น การลดความน่าเชื่อถือของขบวนการสหกรณ์ไทยที่สั่งสม มานานเกือบหนึ่งร้อยปี ช่วงเวลาแห่งอนาคต การป้องกันที่จะไม่ให้เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดซ้ำขึ้นอีก หนทางหนึ่ง ที่เราจะช่วยตนเองตามอุดมการณ์สหกรณ์ คือการเร่งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันดังกล่าวข้างต้นให้เกิดขึ้นโดยเร็ว และหากจะให้ดียิ่งขึ้น การร่วมมือกันสร้างภูมิคุ้มกันในระดับขบวนการสหกรณ์ ก็จะเป็นแรงเสริมให้เกิดความ เข้มแข็งในขบวนการสหกรณ์ไทยเพิ่มขึ้นด้วย

ที่มา วารสาร “ข่าว สอ.มก.” ปีที่ 32 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนพฤษภาคม 2558 ผู้ประพันธ์ ผศ.สุชิน ปรีหะจินดา

น.ท.ประสิทธิ์ชัย แก้วมณี ผช.ผู้จัดการ สอ.นย.